

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאוכליו

(שנינו במשנה, נ"ט ב', הפסח ששחטו לשמו ושלא לשמו, פסול. ובמשנה, ס"א א') לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למולים ולערלים, לטמאים ולטהורים, כשר.

(ס"ב ב') רבי שמלאי אתא לקמיה דרבי יוחנן... כי שקיל ואזיל אמר ליה: רבי, מה בין לשמו ושלא לשמו (שפסול), לאוכליו ושלא לאוכליו (שכשר)?

אמר ליה: הואיל וצורבא מרבנן את, תא ואימא לך -

לשמו ושלא לשמו פסולו בגופו (בגוף הקרבן), לאוכליו ושלא לאוכליו אין פסולו בגופו.

לשמו ושלא לשמו אי אפשר לברר איסורו, לאוכליו ושלא לאוכליו אפשר לברר איסורו.¹

לשמו ושלא לשמו ישנו בארבע עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה, זריקה), לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בארבע עבודות (דאין מחשבת אוכלין בזריקה).

לשמו ושלא לשמו ישנו בציבור כביחיד, לאוכליו ושלא לאוכליו אינו בציבור כביחיד.

רב אשי אמר: פסולו בגופו ואי אפשר לברר איסורו, חדא מילתא היא. דמה טעם אמר פסולו בגופו, משום דאי אפשר לברר איסורו.

שיטות הראשונים

לאוכליו ושלא לאוכליו: כתב הרמב"ם, "שְחַטּוּ לְמִי שֶׁיְכוּל לֶאֱכֹל וּלְמִי שֶׁאֵינּוּ יְכוּל לֶאֱכֹל כְּזֵיתָהּ, לְמִנוּיָיו וְשֶׁלֹא לְמִנוּיָיו, לְמוּלִים וְלְעֵרְלִים, לְטָהוּרִים וְלְטָמְאִים - כְּשֶׁר, שֶׁאֵלּוּ הָרְאוּיִן לוֹ אוֹכְלִין כְּהִלְכָהּ, וְהֶאֱחָרִים כְּאֵלוֹ לֹא חָשַׁב עֲלֵיהֶם."

לשמו ושלא לשמו: כתב הרמב"ם, "שֶׁלֶשׁ מַחְשְׁבוֹת הֵן שְׁפוֹסְלוֹת אֶת הַקְּרָבָנוֹת, וְאֵלּוּ הֵן: מַחְשְׁבַת שְׁנוּי הַשֵּׁם, וּמַחְשְׁבַת שְׁנוּי הַמָּקוֹם, וּמַחְשְׁבַת הַזְּמַן. מַחְשְׁבַת שְׁנוּי הַשֵּׁם כִּי צָדַד? זֶה הַשּׁוֹחֵט אֶת הַזֶּבֶחַ שֶׁלֹא לְשֵׁמוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה וַיַּחֲשֵׁב שֶׁהוּא שְׁלָמִים, אוֹ יִשְׁחַטְנוּ לְשֵׁם עוֹלָה וְשְׁלָמִים, אוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלְשֵׁם עוֹלָה, אוֹ שֶׁשְׁחַט הַזֶּבֶחַ שֶׁלֹא לְשֵׁם בְּעַלְיוֹ - זֶה הִיא מַחְשְׁבַת שְׁנוּי הַשֵּׁם."²

¹ אי אפשר לברר - דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו, אבל אוכליו, אפשר לברר חלק אוכליו לצד זה, וחלק חולה וזקן בצד אחר. אי נמי, לברר אם אמת מחשבתו אם אין בה ממש, כגון יאכילנו לראויין ונמצאת מחשבתו בטילה למפרע, ולשאינן ראויין יחזור דמיהן. וכך שמעת. רש"י.

² כתב בליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה לשמו), יש לעיין, אם זרקו למנוייו ושלא למנוייו, מהו. דלכאורה הא בכמה מקומות משמע דשינוי בעלים הוי בכלל שלא לשמה. וכי היכי בשלא לשמה אם חשב לשמה ושלא לשמה פסול, הכי נמי בשינוי בעלים, אם חשב לשם בעליו ושלא לשם בעליו פסול. אמנם יש לדחות, דיש יותר לדמות שינוי בעלים לשלא לאוכליו מלדמותו לשלא לשמו, דאין פסולו בגופו, ואפשר לברר איסורו, ואינן בציבור. וכי היכי דהתם כשר כשכוונתו בשחיטה לאוכליו ושלא לאוכליו, הכי נמי בשחשב למנוייו ולשלא למנוייו בזריקה. וכן משמע קצת ברמב"ם (שלא צייר פסול בחשב לבעליו ושלא לבעליו, ש"מ שכשר). אמנם אח"כ מצאתי בספר 'הר המוריה', בשם ספר הישר לרבינו תם, דאם שחט על מנת לזרוק למנוייו ושלא למנוייו, פסול, דהוי כככל שינוי בעלים. וממילא כל שכן אם זרק למנוייו ושלא למנוייו דפסול. וצ"ע. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ב,ה; הל' פסולי המוקדשין יג,א).